

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในสภาพสังคมปัจจุบัน การพัฒนาของระบบการติดต่อสื่อสาร โทรคมนาคม การเข้าถึง อินเทอร์เน็ต และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นไปได้อย่างง่ายดาย ด้วยเหตุนี้ ทำให้การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวมีทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษ ซึ่งบางคนอาจใช้ช่องทางนี้ในการแสดงความคิดเห็นเพื่อโจมตี ยั่วยุให้รู้สึกเกลียดชังบุคคลบางกลุ่มที่มีความแตกต่างทาง เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว เพศ หรือที่เรียกว่า การประทุษวาจา และหากความคิดเห็นนั้น ได้ถูกเผยแพร่ส่งต่อไปยังบุคคล อื่นหลายคน ผู้ได้รับข้อมูลก็อาจคล้อยตาม รู้สึกเกลียดชังในกลุ่มบุคคลดังกล่าว และอาจนำไปสู่การ ใช้ความความรุนแรงต่อกลุ่มบุคคลได้

สำหรับประเทศไทยนั้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมมากมาย ที่พบเห็นได้บ่อยที่สุดในสื่อสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบันก็คือ การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง ทางการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ทวิตเตอร์ กลุ่มผู้ที่มีความเห็นทางการเมือง ที่แตกต่างกัน ต่างก็สร้างกลุ่มสนับสนุนฝ่ายการเมืองที่ตนเองชอบ และโจมตีกลุ่มการเมืองอีกฝ่าย ที่ไม่ชอบ ซึ่งปัญหาที่สำคัญคือ การแสดงความคิดเห็น หรือการแสดงออกในสื่อสังคมออนไลน์ ดังกล่าว ในบางครั้งมีลักษณะเป็นการยั่วยุให้เกิดความรุนแรง ต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความเห็นที่แตกต่าง ทางการเมืองอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมก่อให้เกิดการแบ่ง ฝักแบ่งฝ่าย และยากที่จะทำให้สังคมประเทศไทยกลับมารักและสามัคคีกัน ได้ดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

มาตรการหนึ่งที่สามารถช่วยยับยั้งหรือป้องกันการแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมได้ดี ก็คือมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งหากมีกฎหมายที่ครอบคลุมชัดเจนบัญญัติให้การกระทำใดอันเป็น การการประทุษวาจา อันกระทำลงในสื่อสังคมออนไลน์เป็นการผิดกฎหมายแล้วน่าจะช่วยลดปัญหา ความขัดแย้งในสังคมได้ไม่มากนัก นอกจากนั้น การแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวยังเป็นการ สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก เช่น กติการะหว่างประเทศว่า ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ข้อ 20 ซึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า “การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่ง

ช่วยทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิบัติ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย” ทั้งยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 (6) ซึ่งบัญญัติว่า “เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม”

จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการวางกรอบในเรื่องดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศ แต่เมื่อพิจารณากฎหมายลำดับรองลงมา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา หรือ กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ก็ยังไม่ได้มีการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมไว้โดยตรง โดยกฎหมายที่ได้นำมาวิเคราะห์คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 ฐานยุยงปลุกปั่น กฎหมายอาญาในเรื่องการหมิ่นประมาท และการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ความผิดฐานคุกคาม ช่มเหง ตามมาตรา 397 และความผิดเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งบทบัญญัติที่กล่าวมานี้ สามารถนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข หรือบัญญัติเพิ่มเติมการกระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจาได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้กำหนดความรับผิดสำหรับการกระทำลักษณะเป็นการประทุษวาจาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาด้วย

สำหรับแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหาการกระทำลักษณะการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย ในประเทศไทยนั้น มีกฎหมายควบคุมการนำเข้าข้อมูลต้องห้ามในคอมพิวเตอร์ที่ใช้บังคับอยู่ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดการกระทำที่เป็นความผิด รวมถึงอัตราโทษของผู้กระทำความผิดไว้ในมาตรา 14 แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำลักษณะการประทุษวาจา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดความรับผิดของการแสดงออกด้วยคำพูดหรือวิธีการอื่นใดที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังต่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีลักษณะเป็นการเหยียดหยาม ดูถูก หรือลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว ภาษา สถานะทางสังคม เพศ ความพิการ อุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น ไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศไทยควรกำหนดไว้ในกฎหมายเช่นเดียวกัน เนื่องจากการจะพิสูจน์เอาผิดกับผู้นำเข้าข้อมูลอันละเมิดต่อกฎหมายเองอาจทำได้ยากกว่าเพราะในบางครั้งผู้กระทำความผิดอาจไม่ได้ใช้ชื่อจริงนามสกุลจริงในการโพสต์ข้อความ จากการศึกษากฎหมายควบคุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมนี ก็ได้มีการออกกฎหมายบังคับให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต้องลบเนื้อหาอันละเมิดต่อกฎหมาย ภายใน 24 ชั่วโมง นับจากได้รับแจ้ง

จากผู้ให้บริการ และหากผู้ให้บริการรายใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม มีโทษปรับสูงสุดถึง ห้าล้านบาท หรือ ในประเทศสิงคโปร์เองก็ได้มีกฎหมายให้อำนาจแก่รัฐมนตรีและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออก คำสั่งต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ปิดการเข้าถึงข้อมูลเนื้อหาหรือข้อความในสื่อออนไลน์ที่รัฐมนตรี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นเท็จได้ และหากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจะถือว่ามีความผิดและต้องระวางโทษปรับไม่เกินวันละ 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ซึ่งเป็นอัตราโทษที่สูงมาก

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ประเทศไทยควรนำมาตรการทางกฎหมายในการบังคับ โทษปรับแก่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศเยอรมนีมาปรับใช้ โดยการกำหนดมาตรการ ให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ต้องนำเนื้อหาที่ละเมิดต่อกฎหมายออกจากสื่อสังคมออนไลน์ ภายในเวลาที่กำหนด เพราะแม้จะมีการกำหนดความผิดสำหรับผู้นำเข้าข้อความดังกล่าวแล้วแต่หาก ปล่อยให้ข้อความที่มีเนื้อหาละเมิดต่อกฎหมายดังกล่าวแพร่กระจายอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยไม่ มีการระงับหรือลบออก ก็อาจทำให้เนื้อหาถูกส่งต่อหรือมีการแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว และ อาจนำไปสู่การสร้างความเกลียดชังหรือใช้ความรุนแรงระหว่างกันได้ต่อไป

อย่างไรก็ดี การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ให้ได้รับโทษปรับ เป็นเงินจำนวนมากทั้งที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดและไม่มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดการกระทำ ที่ละเมิดกฎหมายขึ้น แต่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำผิดกฎหมายของบุคคลอื่นนั้น อาจเป็นการ ไม่ยุติธรรมต่อผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดบทกเว้นความรับ ผิดสำหรับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ต้องรับผิดชอบหากได้ปฏิบัติตามกฎหมายแล้วไว้ให้ ชัดแจ้งด้วย

สำหรับการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันและ แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการทางสังคมอื่นๆ ด้วย เช่น การร่วมมือกันระหว่าง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายด้วยกันเอง การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การสร้าง ความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้กับประชาชน ตลอดจน การสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้ประชาชนตระหนักถึงการเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำ การใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

สำหรับแนวทางการกำหนดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจาของประเทศไทย นั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทาง ดังนี้

1) ควรกำหนดความรับผิดชอบลักษณะการประทุษวาจา ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 โดยเพิ่มบทบัญญัติลักษณะการประทุษวาจา ในอนุมาตรา 4 ดังนี้

“มาตรา 116 มาตรา ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

เพื่อให้เกิดความแตกแยก หรือเกลียดชังทางเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว ภาษา สถานะทางสังคม เพศ ความพิการ ความแตกต่างทางการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี”

2) ควรกำหนดบทนิยามของคำว่า “การประทุษวาจา” เพิ่มเติมในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ดังนี้

“มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้...

การประทุษวาจา หมายถึง การแสดงออกด้วยคำพูดหรือวิธีการอื่นใด ที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังต่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีลักษณะเป็นการเหยียดหยาม ดูถูก หรือลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว ภาษา สถานะทางสังคม เพศ ความพิการ อุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น”

3) ควรกำหนดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดลักษณะการประทุษวาจา โดยเพิ่มเติมมาตราใหม่ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 คือ มาตรา 14/1 ดังนี้

“มาตรา 14/1 ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันมีลักษณะ เป็นการประทุษวาจา โดยมีเจตนาให้เกิดความเกลียดชัง หรือใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มบุคคล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

4) ควรกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เพิ่มเติม ในมาตรา 14/1 วรรคสอง ดังนี้

“ผู้ให้บริการมีหน้าที่ต้องระงับ หรือนำออกไปซึ่งข้อมูลตามวรรคแรก ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตนภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่ได้รับแจ้ง หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับ ตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท”

5) การกำหนดความรับผิดสำหรับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งไม่ใช่ผู้กระทำ ความผิดเอง อาจไม่ยุติธรรมสำหรับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น ควรกำหนดข้อยกเว้นความ รับผิดของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในมาตรา 14/1 วรรคสามและสี่ ดังนี้

“ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการทำให้ แพร์หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์

ถ้าผู้ให้บริการพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตาม วรรค สาม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

6) ควรกำหนดรายละเอียดข้อยกเว้นของผู้ให้บริการไว้ในประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคมที่ออกตามความในข้อ 5 ดังนี้

“ผู้ให้บริการที่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามประกาศ ดังต่อไปนี้ ไม่ต้องรับโทษ ตามมาตรา 14/1 วรรคสอง

(1) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ได้รับแจ้ง มีเนื้อหาไม่แน่ชัดว่าเป็นการกระทำความผิด ตามมาตรา 14/1 วรรคแรกหรือไม่ และ

(2) ผู้ให้บริการได้ทำความตกลงกับหน่วยงานเพื่อขอขยายเวลาการระงับหรือ นำออกไปซึ่งข้อมูลตาม (1)

7) ในส่วนของการร้องเรียน หรือแจ้งข้อมูลที่ไม่เหมาะสมนั้น ควรกำหนดไว้ใน ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อกำหนดหน้าที่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ในการจัดหาช่องทางสำหรับการร้องเรียน หรือแจ้งข้อมูลที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องกระทำ โดยโปร่งใส และให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย